

תוכן

1	קישורים להורדת הספרים החיצוניים לסוגיהם	א.
2	הפניות לקריאת כל מגילה/ספר מ-7.5 הספרים החיצוניים שבמגילות קומראן:	1.
4	הסבר של להורדת הספרים החיצוניים לסוגיהם	ב.
4	הסבר על ספרים חיצוניים שמוזכרים בתנ"ך עצמו ואינם בידינו היום:	2.
4	ספרים מדעיים (מבוא ופירוש) על מגילות קומראן וספרים חיצוניים	ג.
5	חשיבות ובקשה להנגשת מלל מגילות ים המלח והספרים החיצוניים וספרים מדעיים:	3.
7	העתק של הפרקים מהספר:	ד.

א. קישורים להורדת הספרים החיצוניים לסוגיהם

באתר זה מונגשים קבצי 'הספרים החיצוניים' בעברית (באנגלית יש מהדורות נוספות) להורדה.

הסבר על הספר החיצוניים לסוגיהם מובא בשער/חלק: 'א. חלוקת המגילות ל-5 סוגים ותקופות; היחס לספרים החיצוניים' [בספר הדיגיטלי הרכבת 'סיפורן של מגילות ים המלח; ראשית המסורת מעדת קומראן לחסידות ולתושבי' בחז"ל'](#) שניתן לקריאה/הורדה מקישור זה: <http://bit.ly/3aH815G>

הספר מחלק בין 3 סוגים של 'ספרים חיצוניים' לפי אמינותם והתאמתם לתנ"ך ולמגילות קומראן:¹

- 7.5 'הספרים הפנימיים מהמגילות' ששרדו בכנסיות הנוצריות כ'ספרים חיצוניים; ייחודיות [ספר 'דברי גד החוזה'](#); מגמות ספרות דומות בנצרות
- 'ספרים קרובים לעדת קומראן שכנראה לא שרדו': ספרים חיצוניים שאינם במגילות ים המלח אך אין בהן סתירות למגילות
- ספרים חיצוניים שסותרים ודחויים למגילות קומראן - פסוידואפיגרפיים: ספרים חיצוניים שיש בהם סתירות לתנ"ך או מגילות (ולכן אינם במגילות ים המלח)

בהתאם לחלוקה זו, להלן קישורים לדפים באתר נלווה שממנו ניתן להוריד חלק מכל סוגי הספרים החיצוניים באופן חופשי (קבצי PDF) עם קטגוריות נוספות:

- [7.5 הספרים החיצוניים הפנימיים - ספרות משלימה לתנ"ך ממגילות קומראן](#)

¹ להבחנה ישנה בין 'ספרים חיצוניים' ל'ספרים חיצוניים' למקראי ראו [בקישור זה](#).

- [הספרים החיצוניים בתרגום ופירוש של אברהם כהנא³](#)
- [ספרים חיצוניים שקריים \(שסותרים למגילות - פסודאפיגרפיים\)](#)
- [ספרי מגילות קומראן שאינם 'ספרים חיצוניים'](#)
- [קישורי לספרי מגילות קומראן שונים וייחודים - שלא ידועים לנו מ'הספרים החיצוניים'⁴](#)

1. הפניות לקריאת כל מגילה/ספר מ-7.5 הספרים החיצוניים שבמגילות קומראן:

היות ורוב המגילות מקוטעות, וכ-7.5 מהן ידועות לנו בגרסתם המלאה כספרים חיצוניים שנשמרו בכנסיות הנוצריות, אפשר לקרוא ספרים אלו בעברית (חלקם במהדורות מדעיות עם מבוא ופירוש) באופן חופשי באתרים אלו:

- [חנוך: מהדורת אברהם כהנא- יעקב פייטלוביץ; מהדורת אליעזר לזרוס גולדשמידט](#) (ניתן לבצע בה חיפוש)⁵
- [צוואות השבטים: מהדורת אברהם כהנא; אתר 'דעת'; ויקיטקסט](#)
- [היובלים: מהדורת אברהם כהנא; אתר 'דעת'; מהדורת כנה ורמן המדעית והעדיפה זמינה רק לבעלי מנוי 'כותר'](#)
- [טוביה \(גרסה ארוכה\)⁶: מהדורת אברהם כהנא; אתר 'דעת'](#) (גרסה קצרה);

² קטעים של חלק מ-7.5 מהספרים החיצוניים שמקורם במגילות ים המלח ניתנים לקריאה גם במהדורה החדשה של [קימרון](#), [החיבורים העבריים \(מהדורה בת 3 כרכים למגילות שבעברית ושהלא מקראיות\)](#).

³ ניתן להוריד (קבצי PDF) את רוב הספרים החיצוניים בעריכת אברהם כהנא:

- חלק א' של כרך ראשון (לתורה לנביאים ולכתובים): אדם וחווה, חנוך, צוואות השבטים, יובלים, עליית משה.
- חלק ב' של כרך ראשון (לתורה לנביאים ולכתובים): תפילת מנשה, אגרת ירמיהו, ברוך וחזונו, מזמורי וחכמת שלמה, תוספת לאסתר ולדניאל (שושנה), עזרא החיצוני וחזון עזרא.

טרם הועלה חלק ב' של הכרך השני הכולל את הספרים: אגרת אריסטראס, 4 ספרי המקבים, [טוביה](#) (סרוק בנפרד), יהודית, חזיונות הסבילות, בן סירא.

היות ואברהם כהנא נפטר בשנת תרל"ה – 1946, אין לספריו כבר זכויות יוצרים (חלפו 70 שנה).

גם לספריו של יצחק זעקיל פרענקיל שתרגם את הספרים החיצוניים בספר ששמו 'כתובים אחרונים' פגו זכויות היוצרים (2 מהדורותיו חופשיות בהיברובוס ובאתר 'דעת'). תרגומו של הרטום פחות מקובל במחקר, אך פירושו מורחב וחשוב - בעיקר כיוון שמביא השוואות רבות לספרות חז"ל. על ספריו יש עדיין זכויות יוצרים, ולכן אינם מוצגים באתר זה.

⁴ במרשתת ישנם מספר ספרים מדעיים (מבוא ופירוש) שניתנים להורדה (אך אינם זמינים באתר זה נוכח שמירה על זכויות יוצרים):

- [מגילת היהודיות ממגילות מדבר יהודה, יעקב ליכט \(ביאליק, תשכ"ה\)](#)

- [מגילת הסרכים ממגילות מדבר יהודה, יעקב ליכט \(מוסד ביאליק, 1996\)](#)

- [ספרי מבוא ופירוש על מגילה חיצונית לבראשית \(רובם באנגלית, בקרוב צפוי לצאת ספרה של אסתר אשל\)](#)

- [שלושת הכרכים של המגילות העבריות - אלישע קימרון](#)

⁵ אפשר לבצע חיפוש בתרגומים לאנגלית (The Book of Enoch) ובפרט באתר זה: <https://book-ofenoch.com>

- תפילת מנשה : [אתר 'דעת'](#) ; [ויקיטקסט](#)
 - אגרת ירמיה : [אתר 'דעת'](#) ; [ויקיטקסט](#)
 - בן סירא : [אתר 'דעת'](#) ; [ויקיטקסט](#) ; [מהדורת סגל המדעית והעדיפה זמינה רק לבעלי מנוי 'כותר'](#)
 - שושנה (נספח לספר דניאל) : [אתר 'דעת'](#) ; [ויקיטקסט](#).
 - 3 פרקי תהילים שבנוסח הסורי פשיטתא שנוספים על המסורה : [קנא](#), קנד', קנה'. ניתנים לקריאה בנוסח המקורי ממגילות קומראן : קימרון, [החיבורים העבריים ג'](#), עמ' 348-350.
- ההוצאות העיקריות של 7.5 המגילות שנשתמרו גם בספרים החיצוניים הם :

- [הספרים החיצוניים בהוצאת אברהם כהנא](#) : רובם נגישים להורדה [מאתר זה](#).
- הספרים החיצוניים באתר 'דעת' (מהדורת יצחק זעקיל פרענקיל זמינות גם בהיברובוס).
- הספרים החיצוניים בהוצאת הרטום : מהדורה זו פחות מקובלת במחקר נוכח תרגומה, אך הפירוש בה מורחב וחשוב - בעיקר כיוון שמביא השוואות רבות לספרות חז"ל. על ספריו יש עדיין זכויות יוצרים, ואינם נגישים במרשתת.
- הספרים החיצוניים באתר וויקיטקסט

ראו ב**ספר זה** כמה פרקים על הספרים החיצוניים. לניתוח יותר עמוק של הספרות מומלץ לקרוא [מהדורות מדעיות](#) שיצאו לחלק מספרים/מגילות אלו (כמפורט לעיל; בדף הקישורים [הרשימה המלאה](#)). זולת ספרות הקדמונים שמושוות לספרות עמי קדם, רוב המגילות משוות לספרות בית שני, וכדאי גם להכירם : (מלבד המגילות הגנוזות), [הספרים החיצוניים](#) (מגוונים בסוגיהם ומקורותיהם, ידונו להלן בפרק בספר), [פילון האלכסדרוני](#), יוספוס פלביוס ומגילת תענית. חוקרים כוללים גם את תרגום השבעים, אך היות וכבר נוסח זה ומצעו העברי נמצא במגילות, אז נכון לכלולו בהן.

לאותם ספרים חיצוניים משותפים, יש כעת את הנוסח המקורי והאמיתי, אשר בחלקו שובש לפי שתורגם מעברית או ארמית לשפה זרה (תרגום השבעים, געזית, סורי וכו') ושוב תורגם לעברית (ע"י אברהם כהנא, פרופ' הרטום, קאסוטו וכו').

ל**מגילת אסתר** יש כנראה גם ספר חיצוני של תוספות למגילה, אך מגילת אסתר לא נכללה כלל בקאנון של המגילות (אם כי נמצאו פסוקים ארמיים הנדמים כתרגומה), ואף לפרושים היתה מחלוקת אם להכניסה לתנ"ך. יתר על כן, שמם של גיבורי המגילה ידועים בתרבות העם הבבלי וכן המיתוס היה מוכר. כך גם שמו של ה' אינו מופיע במגילה.

⁶ הגרסה הארוכה של [הנוסח היוני המתועד בקודקס סינאיטיקוס](#) (קודקס של תרגום השבעים מהמאה הרביעית לסה"נ שמקורו במנזר סנטה קתרינה בסיני) ולתרגום הלטיני הקדום היא הקרובה ביותר לגרסת מגילות קומראן. קשור ל**ספר אחיקר החכם** מיב שבמצרים שנמצא במאה החמישית לפסה"נ.

קטעים של חלק מ-7.5 מהספרים החיצוניים שמקורם במגילות ים המלח ניתנים לקריאה גם במהדורה החדשה של [קימרון, החיבורים העבריים \(מהדורה בת 3 כרכים למגילות שבעברית ושהלא מקראיות\)](#).

ב. הסבר של להורדת הספרים החיצוניים לסוגיהם

2. הסבר על ספרים חיצוניים שמוזכרים בתנ"ך עצמו ואינם בידינו היום:

'ספר מלחמות י"י' (במדבר כא'), 'ספר הישר' (יהושע י'),⁷ 'ספר דברי שלמה' (מלכים א' יא'), 'דברי שמואל הראה' (דברי הימים א' כט'), 'דברי נתן הנביא' (דברי הימים ב' ט'), '[דברי גד החוזה](#)' (דברי הימים ב' ט'). זה הספר היחיד שבידינו היום, 'נבואת אחיה השילוני' (דברי הימים ב' ט'), 'חזות יעדי החוזה' (דברי הימים ב' ט'), 'דברי שמעיה הנביא' (דברי הימים ב' יב'), 'דברי עדו החוזה' (שם), 'מדרש הנביא עדו' (דברי הימים ב' יג'), 'מלחמות רחבעם וירבעם' (דברי הימים ב' יב'), 'דברי מלכי ישראל' (דברי הימים ב' לג'), 'מדרש ספר המלכים' (דברי הימים ב' כד'). ספרי החוכמה: 'ספר בן לענה', 'ספר בן תגלא' (סוף ספר קוהלת).

ספרים אלו ברמת אמינות גבוהה כתנ"ך עצמו, היות והתנ"ך מחשיבן כאמת. בוודאי היו עוד רבים של ספרים חיצוניים מתקופת המקרא, אך רובם לא היו נבואיים ו/או תורניים, כמאמר קוהלת: 'וַיִּתֵּן מִהֶמְהָה, בְּנֵי הַזֶּהָר: עֲשׂוֹת סִפְרֵי הַרְבֵּה אֵין קֶץ, וְלִהְיֶה הַרְבֵּה יַגְעַת בְּפִשְׁרֵי' (סוף ספר קוהלת), וגם חנוך בספרו ציין דברים דומים.

ג. ספרים מדעיים (מבוא ופירוש) על מגילות קומראן וספרים חיצוניים

להלן שלוש הקבוצות של פרסומי ספרים מדעיים (אם יש הספר עלה למרשתת – הקישור בשם הספר, אם לאו – הקישור בסוגריים רק לפרטיו):

1. **ספרים מדעיים של מגילות קומראן שהם בין הספרים החיצוניים**
2. **ספרים מדעיים של מגילות קומראן שאינם בין הספרים החיצוניים**
3. **ספרים מדעיים של ספרים חיצוניים שאינם במגילות קומראן**

להלן רשימת ספרים מדעיים של מגילות ים המלח וספרים חיצוניים בחלוקה לארבע קבוצות (בסדר חשיבות ועדיפות), כאשר אם הספר עלה למרשתת – מסומן קו תחתון של קישור בשם הספר, אם לאו – הקישור בסוגריים מפנה רק לפרטיו):

2.1. ספרים מדעיים של מגילות קומראן שהם בין הספרים החיצוניים:

⁷ לחז"ל יש את מדרש אגדה ששמו 'ספר הישר', אך הוא אגדתי מאוד (תיאורי גוזמה) וסותר את ספר היובלים (ראו פרק בעניין בספר).

אלו הוצאו במהדרות שונות, להלן [מהדורת הפירוש של הרטום](#)⁸: חנוך, צוואות השבטים, היובלים, 5 פרקי תהילים של התנ"ך הסורי פשיטתא, מזמורי וחוכמת שלמה, תפילת מנשה, ספר טוביה (הנוסח הארוך), בן סירא.

ישנן עוד מגילות רבות שלא זכו עדיין לספר מדעי שכזה. מטרת אתר זה היא כאמור לעודד מחקר מסוג זה (מאמרים אקדמאיים נכתבים חדשות לבקרים, אך סגנון וחסרונם את מלל המגילה אינו מתאים לקורא הפשוט) והנגשתו לציבור הרחב.

2.2. ספרים מדעיים של מגילות קומראן שאינם בין הספרים החיצוניים:

מגילת המקדש ([ידין, 1990, מעריב](#). או: 1977, החברה לחקירת ארץ ישראל ועתיקותיה), פשר חבקוק ([ניצן, 1986, ביאליק](#)), מגילת מלחמת בני אור בבני חושך ([ידין, 1957, ביאליק](#)), מגילה חיצונית לבראשית ([אביגד, 1957, מאגנס](#)), ירושלים החדשה ([חיטין, 2003, בבל](#); אבי סולומון, 2006), [מגילת הסרכים](#) (ליכט, תשנ"ו, ביאליק), [מגילת ההודיות](#) (ליכט, תשנ"ו, ביאליק), הנחושת ([לוריא, תשכ"ד, קרית ספר](#)); דברי המאורות (חזון).

[קימרון הוציא החדרה](#) (ללא פירוש) של [החיבורים העבריים א' ב' ג'](#).

2.3. ספרים מדעיים של מגילות קומראן שהם כן בין הספרים החיצוניים:

היובלים ([ורמן, 2015, יד בן צבי](#)), [בן סירא](#) (סיגל, 2013, ביאליק). ספרים אלו הוצאו בשתי מהדורות (כהנא - פגו זכויות היוצרים [וניתן למצואם במרשתת), [הרטום](#) - שפירושו רחב ועדיף): חנוך, צוואות השבטים, היובלים, 5 פרקי תהילים של התנ"ך הסורי פשיטתא, תפילת מנשה, ספר טוביה, בן סירא, אגרת ירמיהו.

2.4. ספרים מדעיים של ספרים חיצוניים שאינם במגילות קומראן:

[ספר יהודית](#) (גרינץ. ייתכן שקטע שרד במגילה בארמית), [מקבים א' \(רפפורט\)](#), [מקבים ב' \(שוורץ\)](#), [חזון/עזרא הרביעי](#) (ליכט). דברי גד החוזה ([מאיר בר אילן, 2015](#)).

ספרים אלו הוצאו בשתי מהדורות (כהנא - פגו זכויות היוצרים, [הרטום](#) - שפירושו רחב ועדיף): אגרת אריסטיאס, אדם וחווה, דברי איוב עזרא הרביעי, חזון ברוך בן נריה, יוסף ואוסנת, מזמורי וחוכמת שלמה, עליית ישעיהו, עליית משה, צוואת אברהם, תוספת למגילת אסתר, תוספת לספר דניאל (ייתכן וכן וספר שושנה כן בין המגילות Q4551 בארמית). קדמוניות המקרא רק בהוצאת הרטום.

[מקבים א' \(רפפורט\)](#), [מקבים ב' \(שוורץ\)](#), [חזון/עזרא החיצוני](#) (ליכט), [ספר יהודית](#) (גרינץ).

[ספר קרוב: מגילת תענית \(ורד נעם\)](#).

3. חשיבות ובקשה להנגשת מלל מגילות ים המלח והספרים החיצוניים וספרים מדעיים:

⁸ הרטום לא ידע ולא תרגם משפת הגעז, בה שרדו באופן המיטבי ספרי חנוך והיובלים. לכן ספרו לספרים אלו אינו מדויק, אך פירושו מעולה.

הקורא מתבקש לעזור לקידום פרויקט להנגשת מלל מגילות קומראן/ים המלח לצד פירושים המדעי לקהל הרחב במרשתת, 9 באמצעות אתר אינטרנט המיועד לכך.

מבוקש לפנות לבעלי זכויות ספרים אלו וקרובים אליהם כדי לקבל את הסכמתם לפרסום מקוון חינוכי של ספרים אלו באתרם או באתרים אחרים (ניתן גם באתר זה).

המטרה: לחשוף את הציבור, בעיקר היהודי הקורא עברית (השאיפה שבהמשך יתוּסַף אתר דומה באנגלית), לאוצר הבלום של ספרות מגילות קומראן המהוות את הספרייה היהודית-כונהנית הקדומה ביותר. השלב הראשון הינו חשיפה לספרי מהדורות מדעיות של פירוש מגילות עיקריות. השלב השני הוא העלאת המלל-טקסט של מגילות קומראן.¹⁰ אין תכנון להנגשת מלל מאמרים ומחקרים.

הפרויקט מבקש להציג באתר אינטרנט אחד שייקרא כמו: 'פירוש למגילות קומראן' ובו ספרי מחקר (מהדורות מדעיות, להלן רובן), כאשר כל ספר עוסק במגילה אחת שכוללת פרקים כמו: מבוא נרחב, המלל-טקסט של אותה המגילה עם השלמות/ההדרה החוקר, פירוש.

מקצת החשיבות והיתרונות:

- ערכי ויקיפדיה יפנו קישורים למלל או לפירוש של ספרי האתר, הן מערכים שונים ומגוונים מהמושגים הישירים על המגילות (כגון: עמי קדם, רפואה אלטרנטיבית, חוכמת המוסר, כהונה, כתות, היסטוריה בית שני, חנוכה וחשמונאים, מצדה, גניזת קהיר, קראים).
- יהיה סיכוי גבוה לשלם הפניות וקישורים עם אתרים לאומיים (כמו הספרייה המקוונת של מגילות מדבר יהודה על שם ליאון לוי, 'מאגריס' באקדמיה ללשון וויקיטקסט).
- יהיה מנוף גדול לחוקרים להוציא ספרי מחקר נוספים, היות וצופים שהספר יגיע לחשיפה מלאה.
- יהיה רצון לסריקת ספרי פירוש המגילות שטרם נסרקו (ראו רשימה בהמשך).

<http://www.deadseascrolls.co.il/images/PDF/jewishapocrypha.pdf>

<http://lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=8903>

⁹ הנגישות למלל-טקסט של מגילות קומראן ולרוב המחקרים הינו רק מחיבור רשום של משתמשי אקדמיה לספריות אקדמאיות (או הגעה פיזית לספריות), ובכך מוגבלת הנגישות של הקהל הרחב לחשיפה ולדיון בתורות העתיקות והמרתקות של העם היהודי. אמנם יש אתר חדש של רשות העתיקות ובו צילומים (באיכות מעולה) של חלק מהמגילות (ועוד 3 מגילות באתר מוזיאון ישראל), אך אלו צילומים ללא שכתוב המלל-טקסט, וללא פירוש (ואף ללא סדר ידידותי לחיפוש).

¹⁰ ייתכן שפרסום זה כבר יתקדם באתרים אחרים: לאחרונה אתר האקדמיה ללשון – 'מאגריס' העלה את המלל-טקסט, אך רק בקטעים של מספר שורות. אתר <http://cal1.cn.huc.edu> מפרסם המלל-טקסט בארמית בלבד. אתר ויקיטקסט מפרסם מיעוט של המלל-טקסט. אוני בריל מפרסמת כספר מקוון את כל המלל-טקסט אך לצפייה בלבד – ללא אפשרות העתקה, וללא אפשרות רכישה.

תוספות/לעריכה:

- סקירה : <http://mikranet.cet.ac.il/pages/item.asp?item=3495>
- הקדמה של כהנא על חשיבותן, 20 שנה טרם מציאת המגילות שהוכיחו אמיתותן וגרסתם בעברת.

ד. העתק של הפרקים מהספר: